

2/B ARAZİLERİ SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER

**ULUSAL STRATEJİ MERKEZİ
TARIM KOMİSYONU**

HAZIRLAYANLAR

Prof. Dr. Cengiz Çakır
Zir. Y. Müh. Süleyman Yurddaşer
Orman Y. Müh. Temel N. Yılmaz

Şubat 2021

0312 431 40 31

ulusalstatejimerkezi.com
usmer@ulusalstratejimerkezi.com

Fidanlık Mah. Sakarya Cad.
32/1 Çankaya/Ankara

GİRİŞ

Toprak – insan ilişkileri insanlık kadar eskidir. Avcılık – toplayıcılık döneminde bir insan bir kilometre kare (yani 1000 dekar) alanda kıt kanaat karnını doyurabilirken, tarıma geçildiği zaman verimlilik ve nüfus artmıştır. Ancak verimli yerlere sahip olma mücadelesi tarih boyunca sürmüştür. Savaşlar, işgaller, göçler süregelmıştır. Anadolu haçlı seferlerini, Moğol istilasını görmüş, Babai isyanlarını yaşamış, Timur'un saldırısıyla Osmanlı yıkımın eşiğine gelmiştir.

Stratejik bir kavşakta yer alması nedeniyle, Edirne 15 meydan muharebesi yapılan bir yer olarak dünya rekorunun sahibidir. Devasa ordular kayıklardan köprüler kurarak Çanakkale Boğazı'ndan birkaç kez geçmiştir. Toprak erozyonu Roma uygarlığını bile bitirmiş, milyonluk Roma şehri bir kasabaya dönüşmüştür.

TOPRAKLARIN AMAÇ DIŞI KULLANIMI

Balçık avuçta sıkıldığı zaman nasıl parmak aralarından dışarı sızarsa, geçim sıkıntısı nedeniyle kentlere doluşan insanların yarattığı baskı da kentlerin çevresindeki en verimli topraklardan başlayarak bütün çevreyi hatta kısmen gökyüzünü bile kaplamaktadır. Yapılar bir kez yapılmakla kalmıyor, gecekondular yıkılıp apartmana dönüşüyor. Apartmanlar yıkılıp, gökdelenlere dönüşüyor. Plansız yollar genişletilirken tarih, coğrafya tahrip ediliyor. Deniz dolduruluyor. Köstebekler gibi yer altı eşeleniyor. Bu eylemler sırasında milyonlarca ton malzeme yok ediliyor.

Yeni binalar yapmak için çok daha fazla malzeme gerek. Taş, kum, çakıl, kereste, çimento, alçı, kireç, seramik, mermer, cam, demir, kömür, alüminyum, plastik... Bunların hepsi maliyet ve çevreye yük demek. Ekonomik olması için en yakın yerden çıkarılıp taşınmalı. En yakın sahipsiz yer olarak ormanlar var. Yasal engel varsa aşılar, aşılamaz ise tepkiler, hatta ceza bile göze alınır.

Plansız yapılan bütün işler israfa yol açıyor. Atatürk döneminde planlı kalkınmanın en başarılı örneklerinden birini oluşturan Türkiye'de daha sonra toprak insan ilişkiler, hızla bozulmuş ve süreç iyi yönetilememiştir.

ORMAN VARLIĞIMIZ

Orman Genel Müdürlüğü (OGM) verilerine göre 2019 yılı itibariyle Türkiye'de 22,7 milyon hektar orman alanı olup, Türkiye'nin yüzölçümünün % 29,1'ini oluşturur. Toplam orman serveti 1,7 milyar m³ dolayındadır. Cari artım 47,2 milyon m³'tür. Toplam orman alanının % 58'ini oluşturan "Koru ormanları", orman servetinin % 95'ini oluşturmaktadır.

Boşluklu olan ormanlar alanın % 42'sini kapladığı halde odun servetinin sadece % 5'ini sağlamaktadır. (OGM, Resmi İstatistikler, 2019)

ORMANLARIN YARARLARI

Ormanlarımız “Ekosistem Tabanlı Fonksiyonel Orman Amenajman Yönetmeliği” ne göre yönetilmektedir. Ekonomik işlev %50, ekolojik işlev %42 ve sosyokültürel işlev % 6 paya sahiptir. Ormanların %98'i aynı yaşlı ağaçlardan oluşur. Ağaçların %48'i ibreli, % 33'ü yapraklı, %19'u karışıktır. Meşe ve kızılçam en yaygın ağaç türleridir. Bu ikisi toplam ağaç sayısının yarısından fazlasını oluşturur.

Ormanlarımızda yaklaşık 2 milyar ton karbon, 42 milyon ton oksijen tutulduğu bildirilmektedir (OGM, 2017).

Ormanlarımız başlı başına bir ekosistemdir. Topraktaki tek hücreli canlılardan, göklerdeki kuşlara, yer altındaki köstebekten, kocaman ayılara kadar pek çok canlıya su, yiyecek, barınak ve üreyecek ortam sağlar. Ülkemiz bir gen merkezidir. Sayısı 4000 civarında olan endemik bitkiler dahil 13 bin bitki ve 60 - 80 bin dolayında hayvan türüne sahibiz. Bunlar bizim olduğu kadar, bütün insanlığın da varlığını olan ve geleceğini kurtaracak olan değerli bir hazinedir. Ormanlar bu canlıların çoğunun idamesini sağlayan bir ortamdır. Ağaçları kesip, yakıp yerine beton döken insanoğlu, sadece ormanı değil yaşam kaynağını da yok etmektedir. Temiz hava, temiz ve yeterli su, erozyondan korunan tarım alanları, yakacak kereste, yakacak odun, onlarca yan ürün, piknik ve kamp alanları, afette toplanma, savaşta kamuflej alanları gibi saymakla bitmez yararları olan ormanların titizlikle korunması gerekir.

ORMAN KÖYLERİ

Orman köylerine yerleşim çoğu kez zorunluluktan kaynaklanmıştır. Savaş veya işgalden, isyan ve eşkıya zulmünden, dinsel bağnazlık ve baskılardan korkan insanlar çoğu kez canlarını kurtarabilmek için yüksek bölgelere ve ormanlara sığınmışlardır. Çetin doğa koşullarında verimsiz topraklar üzerinde yaşamak zorunda kalmışlardır. Kaçınılmaz sonuç gelirin ve dolayısıyla yaşam düzeyinin düşük olmasıdır.

2005 yılı ORKÖY kayıtlarına göre, Türkiye'de 7.302'si orman içi, 13.128'i orman bitişiği olmak üzere toplam 20.430 orman köyü bulunmaktadır. Mevcut köylerin % 36'sı orman içi, % 64'ü ise orman bitişiği köylerden oluşmaktadır (Uğurcu, s.68).

Batı Karadeniz bölgesinde yapılan bir araştırmadan alınan aşağıdaki çizelgede 1990 ile 1997 yılları arasında bölgedeki bütün illerde ve Türkiye'de orman köylerindeki nüfusun hızla azaldığı görülmektedir (Coşgun, 2001; s.49). Bunun başlıca açıklaması geçim sıkıntısı olabilir.

ORMAN KÖYLERİ NÜFUSU

İLLER	1990	1997	FARK	DEĞİŞİM %
Bartın	144261	119054	-25207	-17,47
Bolu	221537	184802	-36735	-16,58
Karabük	75769	50192	-25577	-33,76
Kastamonu	255459	194669	-60790	-23,80
Sinop	174175	121468	-52707	-30,26
Zonguldak	250069	204270	-45799	-18,31
Bölge	1121270	874455	-246815	-22,01
Türkiye	8824127	7061960	-1762167	-19,97

Kaynak: ORKÖY Genel Müdürlüğü,1999. Coşgun, 2001 s.49'dan alınmıştır.

1998 yılı verilerine dayanarak, Isparta ile Antalya arasında uzanan Köprüçay Havzasında yer alan 8 orman köyünü kapsayan bir araştırma yapılmıştır. Araştırma verileri kişi başına yıllık gayrı safi gelirin 544 – 2310 dolar aralığında değiştiğini ve ortalama gelirin 1065 dolar olduğunu göstermektedir. Aile başına düşen yıllık gayrisafi gelir de 3145 – 5846 dolar aralığında değişmekte olup ortalaması 4222 dolardır. Aynı dönemde Türkiye’de kişi başına düşen GSMH 3176 dolardır. Antalya ilindeki 3547, Isparta ilindeki 2537 dolarlık gelir ile karşılaştırıldığında orman köylülerinin durumu daha iyi anlaşılacaktır. O zaman en düşük gelirlili il Ağrı olup, kişi başına yıllık GSMH 827 dolardır. Havzada incelenen 8 köyden dördündeki gelir bu düzeyin altındadır (Özden, 2000; s.129-130).

39 hanede 172 kişinin yaşamakta olduğu bir köyde 401 dekarı ekilen, 457 dekarı nadasa bırakılan, 30 dekarında sebze, 41 dekarında meyve, 16 dekarında kavak ve söğüt yetiştirilen 8 dekarı boş bırakılmış 953 dekar arazi vardır. Hane başına 24 dekar arazi düşmektedir.

Aynı köyde 718 küçükbaş, 162 büyükbaş, 205 kanatlı, 45 tek tırnaklı hayvan ile 17 arı kovanı mevcuttur. Her eve 18 oğlak - keçi, 4 sığır, 5 tavuk, 1 eşek -katır düşmektedir. (Özden, 2000; s.24)

Ege bölgesindeki durum da bunun benzeridir. Miktarı yetersiz olan 40 dekar dolayındaki arazinin yaklaşık yarısı 2/B arazisidir. Her ailenin 3-4 büyük baş veya 7-8 küçük baş hayvanı mevcuttur. Arazilerin çoğu eğimli olup, erozyon tehlikesi vardır. Zeytin, bağ, diğer meyvelere yer verilmektedir. Buğday, arpa, mısır ve sebze de yetiştirirler.

Köylüler yakacak odun, yabanıl mantar, defne, kekik, kuşburnu, alıç gibi talî orman ürünlerini toplayıp satma yoluna giderler. Bu iş çoğu kez izinsiz olarak, diğer bir anlatımla

kaçak yapılır ve suç oluşturur. Halı, kilim ve bez dokuma gibi el sanatları ile de uğraşırlar. İhtiyaçların arttığı bir zaman diliminde bu koşullarda geçinmek zordur. Sağlıklı ve genç olanlar iş bulma umuduyla kentlere gitmekte, geriye bedensel gücü azalmış yaşlılar kalmaktadır. Bütünüyle boşalan köyler bile vardır. Köylerdeki terkedilmiş evler ve bahçeler bakımsız kalırken, şehirlerde yığılan nüfus konut talebini artırmaktadır. Köyünde, yetersiz bile olsa üretici olan köylüler, kentte tüketici ve çoğunlukla işsiz oldular. Köyünde üretici olan becerikli kadınların bilgi ve pratikleri şehirde işe yaramaz oldu. Orman köyleri, kökü tarihe dayanan önemli toplumsal bir sorundur.

ORMAN KÖYLERİNİN KALKINDIRILMASI

Orman yasası hükümlerine göre orman köylülerinin kalkındırılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu kapsamda yapılanlar aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir:

A) Doğrudan kaynak aktarımı

Buldukları yerde kalkındırılması mümkün görülen orman köylülerine, Tarım Bakanlığı'nın izniyle, Ziraat Bankası tarafından kalkındırma kredisi sağlamakla başlanmıştır. Asıl örgütlü biçimde kaynak aktarımı, 1973 yılında "Orman Köylerini Kalkındırma Fonu"nun ve ORKÖY Genel Müdürlüğü'nün kurulmasıyla başlamıştır. 1974-1999 arasında sosyal amaçlı ve hayvancılık, el sanatları ve tesis edindirme başlıkları altında toplanan ekonomik amaçlı projeler tasarlanmıştır. Gerçekleşme oranı ise çok düşük olmuştur.

Uygulanan ORKÖY proje örnekleri <http://www.gumushaneolay.com/orkoyden-uretickiye-kredi-destegi-9050h.htm> bağlantısından izlenebilir.

B) Ormancılık faaliyetlerinde istihdam

6831 sayılı yasa ormancılık faaliyetleri için gereken işgücünün öncelikle orman köylerinden sağlanmasını zorunlu saymaktadır. DPT kaynaklarında, 1980 yılında ortalama 70 gün süre ile 470 bin orman köylüsünün devlet orman işletmelerinde çalıştırıldığı belirtilmiştir.

C) Dolaylı kaynak aktarımı

Orman köy kalkındırma kooperatiflerinde çalışanlar, ürettikleri kadar yakacak odunu piyasa fiyatlarının çok altında bir bedelle alıp, istedikleri şekilde satabilme hakkına sahipti. Kerestelik tomruk ve sanayi odununda, ürettiğinin %25 kadar malı indirimli alıp satabilme hakları vardı (Coşgun, s.188-190).

AKADEMİK ÇALIŞMALAR

Bu raporu yazarların hepsi 60 yaşın üzerindedir. 1925 doğumlu rahmetli Prof. Dr. Ali Aras'ın doçentlik tezi "Güneydoğu Anadolu'da Arazi Mülkiyet Şekilleri..." başlığını taşıyordu ve tez 1951 tarihinde kabul edilmişti. Hocanın sınıf arkadaşı Prof. Dr. A. Fethi Açıl'ın doktora tezinin başlığı "Samsun İli Orman İçi ve Orman Kenarı Ziraat İşletmelerinde Rantabilite" şeklindeydi. Bölümde yapılan ilk araştırmalardan biri orman köylerini de kapsıyordu ve 1967'de yapılan çalışma "Sarayköy İlçesi Sulu Ziraat ve Kuru Ziraat İşletmelerinin Ekonomik Etüdü" başlığıyla yayınlanmıştı (Çakır, 1969). "Tire İlçesi Orman Köyleri Tarım İşletmelerinin Sosyo Ekonomik Analizi" 1993'te tamamlandı (Engindeniz 1993). Batı Karadeniz bölgesindeki orman içi köylerinin kalkındırılmasıyla ilgili çalışma 2001'de tamamlandı (Coşgun, 2001). Ege Bölgesinde Tarımsal Amaçlar İçin Yasal Yollarla Orman Dışına Çıkarılan Alanların Kullanım Sorunları Üzerine Bir Araştırma 2005'te tamamlandı (Bilgin, 2005). Daha yakın zamanlarda da yapılan çok sayıda çalışma mevcuttur. Demek ki en az 4 kuşak araştırmacının ele aldığı bir sorun her seferinde büyüyerek karşımıza geliyor.

ORMAN YASALARIMIZ

İlk defa 1937 yılında çıkarılmış olan 3116 sayılı Orman Kanunu, ormanların devlet tarafından korunmasını ve işletilmesini emretmektedir. Oldukça kapsamlı olup, diğer yasalara da esas teşkil etmiştir.

10.01.1945 tarihinde çıkarılan 4695 sayılı yasa ile Anayasa değişikliği yapılmıştır. "*Çiftçiyi toprak sahibi kılmak ve ormanları devletleştirmek için alınacak toprak ve ormanların kamulaştırma karşılığı ve bunların ödenmesi kanunla gösterilir*" hükmü getirilmiştir.

4785 sayılı yasa ile Orman Kanunu'nda değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliğe göre, "*Vakıflara, köy, belediye, özel idare, gerçek ve tüzel kişilere ait ormanlar, hiçbir işlem ve bildirim gerek kalmadan Devlete geçer*". Böylelikle bütün orman arazileri devlete intikal etmiştir. Bu arazilere ait tapu kayıtları da hükümsüz hale gelmiştir.

Demokrat Parti iktidara gelmeden hemen önce 03.04.1950 tarihinde yürürlüğe giren 5653 sayılı yasa ile makiliklerin orman sayılmayacağı hükme bağlanmıştır. Bu tarihe kadar orman vasfını yitiren yerler orman sayılmayacaktır.

1950 yılında yürürlüğe konan 5658 sayılı kanunla devletleştirilmiş olan bazı ormanların sahiplerine geri verilmesi sağlanmıştır.

6831 sayılı Orman Kanunu 31.8.1956 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 3116 sayılı kanunu yürürlükten kaldırmıştır. Ele aldığımız konu, bu yasanın nerelerin orman sayılmayacağını belirten 2. maddesinin B bendi ile ilgilidir.

DİĞER YASALAR

6360 sayılı Kanun çerçevesinde, Aydın ilinde 340'ı orman köyü olmak üzere 490 köyün, 36 belde belediyesinin tüzel kişiliği kaldırılmış ve bunlar Aydın Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyelerinin mahallesi haline gelmiştir. Bu Kanunun 3. maddesinde, *“ilçe belediyeleri ... mahalleye dönüşen köylerde yapılacak ticari amaç taşımayan yapılar için yürürlükteki imar mevzuatı doğrultusunda yörenin geleneksel, kültürel ve mimari özelliklerine uygun tip mimari proje yapar veya yaptırır. Tip mimari projenin uygulanacağı alan sınırlarını belirlemeye ilçe belediyesi yetkilidir”* ifadesiyle tarım arazilerinde yapılaşmaya gidilebileceği kaygıları oluşmaktadır (Başaran, 2019;s.4).

Turizmi Teşvik Kanunu ve Maden Kanunu ormanları ve 2/B konusunu en çok etkileyen yasalar arasındadır.

ANAYASALAR

Ülkemizin Cumhuriyet dönemindeki ormancılıkla ilgili yasal düzenlemeler üç ayrı anayasa kapsamında yürütülmüştür.

1924 Anayasası, 1924 – 1961 dönemini

1961 Anayasası, 1961 – 1982 dönemini

1982 Anayasası, 1982'den günümüze kadar olan dönemi kapsamaktadır.

Adı konmamış olsa bile Cumhuriyet, 23.04.1920'de kurulmuştur. Bu nedenle 1921 Anayasası'nı ve 12.09.1980 darbesiyle askıya alınan ve 06.11.1982 halk oylaması ile yürürlüğe giren 1982 Anayasası'na kadar dayatılan uygulamalar da vardır.

ORMAN YASASINDAKİ DEĞİŞİKLİKLER

6381 sayılı Orman Kanunumuz her üç anayasa döneminde de varlığını korumuştur. Bu zaman zarfında 24 kanun, 1 kanun hükmünde kararname, 4 Anayasa Mahkemesi iptal kararı ile 29 defa değişmiştir. 08.08.2020 tarihinde yapılan en son değişiklikle 1. maddeye K fıkrası eklenmiştir.

Yapılan değişiklikler çok radikal olabilmıştır. 23.09.1983 tarihinde çıkarılan 2896 yasa ile 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 63 maddesi değişmiştir. 7. maddenin 6 defa, 2. ve 34. maddenin 5'er defa değiştirildiğini de belirtmekte fayda var. (Kaynak: Orman Kanununun Yürürlükten Kaldırılmış Hükümleri; Düstur: Tertip 3, Cilt 37, sayfa 2457)

Orman tahrip ve daralmasında, en önemli etkiye sahip etmenlerden biri kanunlar ve kanun değişiklikleridir. Bu kapsamda yasal orman tanımında bugüne kadar birçok değişiklikler yapılmıştır. Bilimsel ölçütler ve mevzuat bakımından farklı yorumlanabilen bu

tanımlama sürekli değiştirilen istisna bentleri ile bazı yerlerin orman kapsamı dışına bırakılmasına da neden olabilmektedir (Uğurcu, s.46).

2/B ARAZİSİ NE DEMEK

Konunun anlaşılması için 6831 sayılı Orman Kanununun, orman tanımı ile ilgili 1. ve 2. maddesi üzerinde durulması gerekmektedir. Bu maddeler aşağıya kopyalanırken dip notlarına yer verilmemiştir.

Koyu harfle yazılanlar tarafımızdan yapılan yorumlardır.

BİRİNCİ FASIL

Ormanların Tarifi, Taksimi, İdare ve Murakabesi

Madde 1 – Tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır.

Son derece yalın bir tanım, dikkati çeken önemli bir husus “yerleri ile birlikte” ifadesidir. Yani, ağaç ve ağaççık topluluğunun yetişmiş olduğu arazi, orman arazisidir. Hemen arkasından orman sayılmayacak yerler sıralanıyor.

Ancak :

- A) Sazlıklar;
- B) Step nebatlarıyla örtülü yerler;
- C) Her çeşit dikenlikler;
- Ç) Parklar;

Sonradan eklenen kısımlar özgün metinde de koyu renk yazıyla belirtilmiş bulunmaktadır.

D) (**Değişik: 23/9/1983 - 2896/1 md.**) Şehir mezarlıklarıyla kasaba ve köylerin hudutları içerisinde bulunan eski (kadim) mezarlıklardaki ağaç ve ağaçlıklarla örtülü yerler,

E) Sahipli arazide bulunan ve civarındaki ormanlarda tabii olarak yetişmeyen ağaç ve ağaççık nevelerinin bulunduğu yerler;

F) (**Değişik : 22/5/1987 - 3373/1 md.**) Orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleriyle özel mülkiyette bulunan ve tarım arazisi olarak kullanılan, dağınık veya yer yer küme ve sıra halinde ki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler,

G) (**Değişik : 22/5/1987 - 3373/1 md.**) Orman sınırları dışında olup, yüzölçümü üç hektarı aşmayan sahipli arazilerde tabii olarak yetişen her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler,

H) (**Değişik: 5/11/2003-4999/1 md.**) Orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleri ile özel mülkiyette bulunan ve muhitin hususiyetlerine göre yetişmiş veya yetiştirilecek olan (...) fıstık çamlıkları ve palamut meşelikleri dâhil olmak üzere her nevi meyveli ağaç ve ağaççıklar;

İ) (**Değişik : 23/9/1983 - 2896/1 md.**) Sahipli arazideki aşılı ve aşısız zeytinliklerle, özel kanunu gereğince Devlet Ormanlarından tefrik edilmiş ve imar, islah ve temlik şartları yerine getirilmiş bulunan yabancı zeytinlikler ile 9/7/1956 tarih ve 6777 sayılı Kanunda tasrih edilen yabancı veya aşılınmış fıstıklık, sakızlık ve harnupluklar.

J) Funda veya makilerle örtülü orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan yerler,

K) (**Ek: 28/10/2020-7255/3 md.**) Orman sınırları dışında olup, alan büyüklüğüne bakılmaksızın sahipli arazilerde, ekim ve dikim yolu ile yetiştirilen her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler, orman sayılmaz.

Esas konumuzu teşkil eden 2. maddedir ve özellikle B bendidir.

Madde 2 – (Değişik : 5/6/1986 - 3302/1 md.)

Orman sayılan yerlerden:

A) Öncelikle orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen yerleştirilmesi maksadıyla, orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler ile halen orman rejimi içinde bulunan funda ve makilerle örtülü yerlerden tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler,

B) 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden; tarla, bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik, findıklık, fıstıklık (antep fıstığı, çam fıstığı) gibi çeşitli tarım alanları veya otlak, kışlak, yaylak gibi hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim alanları,

Orman sınırları dışına çıkartılır.

Orman sınırları dışına çıkartılan bu yerler Devlete ait ise Hazine adına, hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ise bu müesseseler adına, hususi orman ise sahipleri

adına orman sınırları dışına çıkartılır. Uygulama kesinleştikten sonra tapuda kesin tashih ve tescil işlemi yapılır.

Bu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir suretle daraltma yapılamaz.

(Değişik dördüncü fıkra: 5/11/2003-4999/2 md.) Bu madde hükümleri; muhafaza ormanı, millî park alanları, tabiat parkları, tabiatı koruma alanları, izin ve irtifak hakkı tesis edilen ormanlık alanlar ve 3 üncü madde ile orman rejimi içine alınan yerlerde bu niteliklerinin devamı süresince; yanan orman sahalarında ise hiçbir şekilde uygulanmaz.

(Ek fıkra: 22/5/1987 - 3373/1 md.) Bu maddenin (B) bendi ile orman sınırları dışına çıkarılıp, 2924 sayılı Kanununun 11 ve 12 nci maddeleri gereğince fiili durumlarına göre ifraz edilerek bedeli karşılığı satılacak yer, yapı ve tesisleri kullananlardan, satış işlemleri tamamlanıncaya kadar ecri misil alınmaz.

2/B OLGUSUNUN BAŞLANGICI

14.7.1970 tarihinde çıkarılan 1255 sayılı yasa ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 131. Maddesi değiştirilmiştir. *“Anayasa'nun yürürlüğe girdiği tarihten önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvalık, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan topraklarla şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir daraltma yapılamaz. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir ve bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz”* hükmü getirilmiştir.

20.06.1973 tarih ve 1774 sayılı Kanun ile 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2. maddesi değiştirilmiş ve 2/B uygulamalarının önü açılmıştır. 2. madde uygulamasına yönelik çalışmalar 1974 yılında başlamıştır. 1980'de benimsenen neoliberal politikalarla, kapitalist üretim ve mülkiyet ilişkilerinin uzantısı olan 2/B süreci kentleri de tehdit etmeye başlamıştır. Kentsel rant açısından önemli olan orman niteliğini kaybetmiş alanlar sermaye – siyaset ilişkisinde çarpıcı bir dönüşüme yol açmıştır.

Ormancılık siyasal etkileri olan ve siyasi kararlardan etkilenen bir konudur (Giritlioğlu, 2020). Hiçbir siyasi irade bugüne kadar sorunu gerçek anlamda çözmek anlamında kalıcı bir adım atmamıştır. En büyük hatalardan biri orman dışına çıkarılan alanların tümüne aynı bakış açısıyla yaklaşmak olmuştur.

Planlama ve kurul kararlarına bağlı alanlar ile tümüyle yasa dışı olan gelişme farklı olmuştur.

2/B ARAZİLERİNİN SINIFLANDIRILMASI ve MÜDAHALE ŞEKLİ

Konu çok boyutlu ele alınmalı, araziler sınıflandırılmalı ve bu esasa göre çözüm aranmalıdır:

- Orman ve kentle ilişkisine göre değerlendirme sonucunda:

Ormanın bütünlüğünü bozan, kendi başına arazilerdeki taşınmazları yıkıp buraları ormanlara geri kazandırmak gerekir.

Plan kararı ile oluşmuş ve mevcut yerleşimle bütünleşmiş olanlar iyileştirilmelidir. Bunlardan ormanlara katılabilecek olanlar ayıklanmalı ve ormanlaştırılmalıdır. Ormana tehdit oluşturabilecek olanlar sınırlanmalı, plan çerçevesinde ortadan kaldırılmalıdır.

Plan kararı ile oluşmamış, sağlıksız, boyutları ve nüfus yoğunluğu bakımında ormana dönüşümü mümkün olmayan yerler kentsel dönüşüme tabi tutulmalıdır. Dönüşümde kâr en düşük düzeyde tutulup, orman üzerindeki baskıyı ortadan kaldırma hedefi güdülmelidir.

Anayasa ve yasalarda düzenleme yapılarak 2/B kavramına ve ayırksı durumlar yaratmaya son verilmelidir.

- Amaç ve kullanım durumuna göre değerlendirme sonucunda:

Çoğunluğu tarım ve konut alanı olmak üzere, maden ocakları, eğitim kurumları, sanayi kuruluşları, turizm ve spor tesisleri, su, elektrik, doğalgaz şebekeleri, atık bertaraf tesisleri gibi pek çok kullanım şekli söz konusudur. Bu tür tahsisler en az düzeye indirilmelidir. Amaç dışı kullanım engellenmelidir.

DEĞER TAKDİRİ

6292 sayılı “Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkında Kanun”un 6. maddesi: “... tapu kütüklerindeki beyanlar hanesine göre; bu taşınmazların 31/12/2011 tarihinden önce kullanıcısı ve/veya üzerindeki muhdesatın sahibi olarak gösterilen kişilerden bu taşınmazları satın almak için süresi içinde idareye başvuran ve idarece tespit edilen satış bedelini itiraz ve dava konusu etmeksizin kabul edenler” bu kanuna göre hak sahibi sayılır.

Yasanın bu maddesi hukuk esaslarına uymamaktadır. Taşınmaza biçilen değere itiraz edilmesi ve bunun dava konusu edilmesinin hak kaybına yol açması mantıksızdır. Bu idari bir uygulamadır, idarenin bütün eylem ve işlemleri yargı denetimine tabidir.

Arazileri satın almak isteyenlerin, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde başvurması gerekir.

31.12.2011 tarihinden sonra düzenlenecek güncelleme listelerine girenler sekiz ay içinde idareye başvurmak zorundadır.

6. maddenin 4. fıkrasında “*Hak sahiplerine doğrudan satılacak taşınmazların satış bedeli rayiç bedelin yüzde yetmişidir.*” deniliyor. Aynı yasanın 4. maddesinin G bendinde “*Rayiç bedel: Bu Kanun hükümlerine göre satılacak taşınmazların 8.9.1983 tarih ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ve 29.6.2001 tarih 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun hükümlerine göre tespit ve takdir edilen bedelini*” ifade eder şeklinde tanımlanmıştır.

29.06.2001 tarihli ve 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi Hakkında Yasanın 3. maddesi ile 2/B alanlarının Maliye Bakanlığına devredilerek ihale ile satılmasına ilişkin kural Anayasa Mahkemesinin 23.01.2002 tarihli ve E:2001/382, K:2002/21 Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

10 yıl sonra AYM’in iptal kararına rağmen aynı yasaya atfen yasa çıkarılması Anayasayı çiğnemektir. Bir on yıl sonra çıkarılan yönetmelikle aynı tavrın gösterilmesi hatada ısrardır.

DEĞERLENDİRMELER

Demokrat Parti’nin iktidara geldiği 1950 Mayıs ayından sonra tedricen devletçilik politikasından vazgeçildiği bilinmektedir. Sıkı bir şekilde devlet korumasında olan ormanlar bu durumdan etkilenmiştir. Esasen güç koşullarda yaşayan orman köylüleri tarla açarak ve orman ürünlerini kaçak olarak satmak suretiyle geçinmeye çalışmaktaydılar. Orman Kanunu’nun men ettiği bu fiiller nedeniyle 1960 yılında TCK ve diğer özel kanunlarla mahkûm olan 178 803 kişinin 55 320 kişisi yani % 31’ini, özel kanunlarla mahkum olan 89 566 kişinin % 62’sini tek başına orman suçlarından mahkûm olanlar teşkil etmiştir.

Orman suçları için, 1950, 1954, 1956 ve 1958 yıllarında 4 kez af çıkarılmıştır. Afların nedeni siyasi amaçlarla yasalarda çok kısa aralıklarla değişiklikler yapılması, özellikle orman kanununda orman tarifinin sık sık değiştirilmesi ve orman alanlarının başka amaçlara tahsisini mümkün kılan hükümlere yer verilmesidir (Tolunay, 1998; s.72).

27 Mayıs 1960’da Demokrat Parti iktidarı sona ermiş ve 1961 Temmuzunda halkoyuna sunulacak kabul edilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’ndaki 37., 38. ve 131. maddelerde ormanlarla ilgili hükümlere yer verilmiştir. Böylelikle ormanlar anayasal

güvenceye kavuşmuştur. Bu Anayasada orman sınırı dışına çıkarma konusunda herhangi bir tarih bulunmamaktadır.

17.04.1970 tarihinde çıkarılan 1255 sayılı yasa ile Anayasa'nın 131. maddesi değiştirilmiştir. *“Anayasa'nın yürürlüğe girdiği tarihten önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvalık, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan topraklarla şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir daraltma yapılamaz. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir ve bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz.”* ifadesi yer almıştır. Anayasa Ekim 1961'de yürürlüğe girdiği için, 31.12.1960 tarihinden önce orman niteliğini yitirmiş olan yerlerin orman sınırları dışına çıkarılabileceği Anayasa hükmü haline gelmiştir.

06.11.1982 tarihinde halkoyuna sunulan Anayasa'da da bu esas benimsenmiş ancak takvim bu Anayasa'nın yürürlük tarihinden önceki yılbaşı olan 31.12.1981 olarak belirlenmiştir.

Halen yürürlükte olan 1982 Anayasası'nın ormancılığı ilgilendiren maddeleri aşağıda verilmiştir.

“IV. Ormanlar ve orman köylüsü

A. Ormanların korunması ve geliştirilmesi

Madde 169 – Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir; bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir. Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasi propaganda yapılamaz; münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınamaz.

Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmemeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamaz.

B. Orman köylüsünün korunması

Madde 170- Ormanlar içinde veya bitişiğindeki köyler halkının kalkındırılması, ormanların ve bütünlüğünün korunması bakımlarından, ormanın gözetilmesi ve işletilmesinde Devletle bu halkın işbirliğini sağlayıcı tedbirlerle, 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi; bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerlerin tespiti ve orman sınırları dışına çıkartılması; orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için Devlet eliyle anılan yerlerin ihya edilerek bu halkın yararlanmasına tahsisi kanunla düzenlenir.

Devlet, bu halkın işletme araç ve gereçleriyle diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırıcı tedbirleri alır.

Orman içinden nakledilen köyler halkına ait araziler, Devlet ormanı olarak derhal ağaçlandırılır.”

Yürürlükte olan Anayasa'ya göre bir arazinin orman dışına çıkarılabilmesi için 31.12.1981 tarihinden önce orman niteliğini yitirmiş olması gerekir. Bu durum kanıtlanmadan yapılan bütün işlemler anayasaya aykırı olacaktır. Bu araziler hiçbir şekilde “**satılamaz**”, sadece ihya edilerek orman köylerinin yerleşimi ve geçimi için “**tahsis**” edilebilir. Köylülere de satılamaz ve mülkiyeti devredilemez.

Bu konuda zamanın Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Sezer tarafından Anayasa Mahkemesi'nde açılan yürürlüğü durdurma ve iptal karar davasında ileri sürülen hususlar aydınlatıcıdır. Ahmet Necdet Sezer'in başvurusunun dayanağını oluşturan esaslar aşağıda özetlenmiştir:

“Anayasa'nın 170. maddesinde, orman dışına çıkartılan yerlerin orman içindeki köyler halkının yararlanmasına “tahsisi”nin yasayla düzenlenmesi öngörülmüş olup, bu yerlerin orman köylülerine ya da başkalarına satışı olanaklı değildir.”

Anayasa Mahkemesi'nin 2924 sayılı yasaya ilişkin 30/03/1993 günlü, E: 1992/48, K:1193/14 sayılı kararından alıntı yapıyor:

“Anayasa, bu işlerin yapılmasını Devlete görev olarak yüklemiş, ekonomik sıkıntı çeken orman içi ve bitişiği köyler halkına Devlet eliyle ihya edilmiş tarım ve yerleşim alanları sağlamak istemiştir. Anayasa ile güdülen amaç, bilim ve fen bakımından artık orman olarak işletilmesinde yarar görülmeyen yerleri, orman içinde ikamet eden halkın yararına tahsis etmek suretiyle değerlendirmektir. Şu halde orman dışına çıkarılan yerlerin yalnızca orman köyleri halkının nakli ve yerleştirilmesi amacıyla değerlendirilmesi olanaklıdır. Böylece,

orman köylüsünün ormanları tahribi önlenerek ulusal ekonomiye katkıda bulunması sağlanmak suretiyle üretici haline getirilip kalkınması amaçlanmıştır.

“...Orman niteliğini yitirdiği için orman sınırları dışına çıkarılan yerlerin, orman köylüsünün yararlanmasına tahsis edilmesi gerekir.”

“2924 sayılı yasanın 3763 sayılı yasa ile değişik 11. maddesinin 1. fıkrasında yer alan iptali istenen düzenleme ile orman niteliğini yitiren yerleri kullanan kimselere orman köylüsü olup olmadıkları gözetilmeden arazi verilmesi ve bu yerlerin takdir edilecek rayiç bedel üzerinden kullanan kişilere satışı öngörülmektedir.

Orman köylüsü olup olmadıklarına bakılmaksızın bu yerlerin kullanan kişilere satışını sağlayan bu düzenleme Anayasa'nın 170. maddesine aykırıdır” değerlendirmesi yapılmıştır.

3402 sayılı Kadastro Yasası'na ilişkin, Anayasa Mahkemesi'nin 14/03/1989 günlü E:1988/35, K:1989/13 sayılı kararında:

“...Orman niteliğini yitiren yer orman toprağı olmakla devletindir. Bu nitelikte bir yer ancak ihya edilerek Anayasa doğrultusunda köylüye verilebilir, kişilerin özel mülkiyetine geçirilemez. 170. madde, açıkça orman sayılan yerlerin belirtilen nedenlerle orman dışına çıkarılması durumunda orman içindeki köyler halkının kısmen ya da tamamen bu yerlere yerleştirilmesinden önce ihyayı öngörmüştür.”

“Orman köylüsünü korumayı amaçlayan Anayasa'nın 170. maddesi, orman sınırı dışına çıkarılan yerlerin orman köylüsünün yararlanmasına ayrılmasını öngördüğünden, orman köylüsü olup olmadığı ayrımı gözetilmeden, iskân suretiyle bu yerlerin tapusunu alan kişilere bu yerlerin mülkiyetinin devri Anayasa'ya aykırıdır.” sonucuna varılmıştır.

4706 sayılı Yasa'nın 3. maddesinde; *“... rayiç bedeli üzerinden, köylerde varsa öncelikle kullanıcısı orman köylüsüne, belediye ve mücavir alan sınırları içinde ise kullanıcılara doğrudan satılabileceği, aynı amaçla harca esas metrekare birim fiyatı üzerinden belediyelere ve Arsa Ofisi Genel Müdürlüğüne devredilebileceği”* öngörülmüştür.

Görüldüğü gibi 4706 sayılı Yasa'nın, orman niteliğini yitirdiği için orman sınırları dışına çıkarılan yerlerin orman köylülerine “tahsis” yerine, mülkiyetinin orman köylülerine ve diğer kullanıcı kişilere satılmasını ya da ilgili belediyeler ile Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü'ne devredilmesini öngören 3. maddesi, Anayasa'nın 170. maddesine açıkça aykırı düşmektedir.

SONUÇ

Yukarıda açıklanan gerekçelerle, 4706 sayılı “Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 3. maddesinin:

- Anayasa'nın 170. maddesine aykırılığı nedeniyle iptalini
- Anayasa'ya açık aykırılığı ile doğuracağı giderilmesi güç ya da olanaksız hukuksal sonuçlar ve kamusal zararlar göz önünde bulundurularak yürürlüğünün durdurulmasını talep etmiştir.

Bu talebi değerlendiren Anayasa Mahkemesi 30/03/1993 günlü, E: 1992/48, K:1193/14 sayılı kararda “*Bu nedenle, Hazine adına orman sınırı dışına çıkarılan yerlerin satışı ve bu amaçla devri olanağını getiren dava konusu kural Anayasa'nın 169. ve 170. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.*” diyerek iptal ve ayrıca yürütmeyi durdurma kararı vermiştir.

Yukarıda belirtilen Anayasa maddeleri geçerliliğini koruduğu sürece; orman vasfını yitirmiş olduğu için orman sınırları dışına çıkarılan araziler ancak devlet tarafından ihya edilerek orman köylülerinin iskânı ve geçimini sağlamak için kullanılmak üzere “tahsis” edilebilirler. Mülkiyetin devri, satış v.s. söz konusu olamaz. Bu amaç dışında değerlendirme, anayasanın özüne ve sözüne aykırıdır.

Yasalar, Anayasa'ya aykırı olamaz. Defalarca Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildiği halde, bir takım manevralarla, yasaların arkasından dolanarak aynı hatalı uygulamaları sürdürenler sorumludurlar. Gerekçesi ne olursa olsun yasal dayanağı olmayan bir yetki kullanılamaz.

Orman yasası, tapu kadastro yasası, maliye kanunlarında v.s. yapılan değişikliklerle orman tanımını değiştirerek orman alanlarının başka amaçlar için tahsisi yoluna gidilmiştir. Bu uygulama halen de sürmektedir.

2/B ARAZİSİ SATIŞLARI

Arazilerin satışına ilişkin bilgi kaynağı Sayın Adem Şen tarafından hazırlanmış olan Yüksek Lisans tezidir. Yazar güncel verilere ulaşarak ve bizzat derlediği verilerle kapsamlı bir çalışma yapmıştır. Çizelge 1'de yer alan değerler, Sayın Şen'in tezindeki veriler kullanılarak bazı hesaplamalar yapılmış ve yeniden düzenlenmiştir.

Çizelge 1.

TÜRKİYE'DE 2B KAPSAMINDAKİ ARAZİ SATIŞLARI
(3. 12. 2019)

2B kapsamındaki taşınmaz sayısı	784013
Satılan taşınmazların sayısı	559298
Satılan taşınmazların yüzölçümü (ha)	216577
Toplam rayiç bedeli (milyar TL)	23,187
Toplam satış bedeli (milyar TL)	11,939
Tahsil edilen bedel (milyar TL)	7,907
Tahsil edilen bedel oranı(%)	66
Satılan parsellerin ort. alanı (da)	3,87
Dekar fiyatı TL/ da	5513
Parselin ortalama değeri (TL)	21346
Satılan parsel sayısının oranı (%)	71

Kaynak: Adem Şen, Orman Vasfını... s.77 ve devamı

İlk göze çarpan husus, satılabilecek durumdaki taşınmazların % 71'inin satılmış olmasıdır. Satılan taşınmazların ortalama alanı 3,7 dekadır. Saptanan rayiç bedelin ortalama değeri dekar başına 10 710 TL'dir. Belirli koşulları yerine getiren hak sahiplerine ödeme şekillerine göre değişen oranlarda indirim uygulanmaktadır. Dekara ortalama 5 513 TL fiyatla satılan ortalama büyüklükteki parselin tutarı 21 346 TL olmuştur. 12 milyar TL'ye yakın olan satış tutarının 8 milyar TL'ye yakın kısmı, yani üçte ikisi tahsil edilmiştir.

Aşağıdaki Çizelge 2'de, Milli Emlâk Genel Müdürlüğü tarafından satılan 2/B arazilerinden elde edilen gelir görülmektedir. Bu satışlardan devletin kasasına yaklaşık olarak yılda 1 milyar TL girmektedir. Ancak buna gelir denmesi son derece hatalıdır. Gelir ancak üretken bir faaliyet neticesinde oluşur. Dönem sonunda hesap yaparken, dönem başında mevcut olan varlıklarda bir azalma olmaması gerekir.

Çizelge 2.
MİLLİ EMLÂK 2B ARAZİSİ SATIŞLARI

Yıllar	2B Satış Gelirleri (6292/6 md.) (1000 TL)	Proje Alanlarındaki 2B Taşınmazlarından Gelirler (Bin TL)
2015	885 785	337
2016	939 670	185 403
2017	1 214 583	56 676
2018	980 229	45 596
2019	950 409	46 492

Kaynak: Milli Emlak Genel Müdürlüğü, 2019 Yılı Faaliyet Raporu, s.44'ten özetlenmiştir.

Anayasa'nın 169. ve 170. maddeleri geçerli olduğuna göre, bu arazilerin mülkiyeti devlete aittir ve hiçbir şekilde özel şahıslara devredilemez. Zaman aşımı ve zilliyetlik de yoktur. Yapılan işlemler Anayasa'nın özüne ve sözüne aykırıdır. İşlemler geçersizdir ve yok hükmündedir.

ORMAN KÖYLERİNE YÖNELİK ÖNERİLER

Ekonomik faaliyetler yeterince desteklenmelidir.

A) “Orman Köylülerinin Kalkındırılmalarının Desteklenmesi Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik” teki 9. maddede orman köylüleri için başlıca yatırım konuları:

- Küçükbaş, büyükbaş, yaban ve av hayvanları, balıkçılık, arıcılık, ipek böcekçiliği yanında yem bitkileri yetiştiriciliği,
- Meyve – sebze, tıbbi ve aromatik bitkiler, fide ve fidan yetiştiriciliği,
- Seracılık,
- Ev ve el sanatları,
- Yayla, deniz, termal ve benzeri turizm faaliyetleri olarak sıralanmıştır.

Bu liste bağlayıcı değildir. Üretim ve turizmle ilgili olarak “benzeri” faaliyetlerden söz edilerek açık kapı bırakılmıştır. Araştırma raporlarında yer alan çeşitli önerilerle ve orman köylülerinin istek ve uzmanların görüşleriyle çeşitlendirilebilir.

B) Araştırma bulgularında, en büyük sorun olarak işsizlik görülmektedir. Oralarda işletmeler kurarak istihdam yaratılırsa, alıştıkları ortamda yaşamak isteyen insanlar yerlerinde kalacak ve üretken olacaktır.

Yönetmelikte bulunan “*Ormancılığın, bitkisel üretim ve hayvancılığın geliştirilmesi maksadıyla küçük sanayi tesisleri kurmak, ormanlardan elde edilecek odun ve odun dışı*

orman ürünlerinin, bitkisel ve hayvansal ürünlerin, el ve ev sanatları gibi ürünlerin satın alınması, depolanması, nakledilmesi ve pazarlanması; tesis edindirme ve tesisin niteliğini değiştirme hizmetlerinin desteklenmesi ile diğer hizmet konularına ait projelerde yer alan her türlü faaliyetler desteklenebilecektir” ifadesi olumludur ve önemlidir.

Bu faaliyetlerin hibe ve kredilerle desteklenmesi söz konusudur.

Bireylerin, ferdi kredilerden yararlanabilmesi için “Orman köylüsü olduğunu belgelendirmiş olması”, “daimi işçi, memur, esnaf ve emekli olmaması”, “köy muhtarlığından muhtaçlık belgesi almış olması”, başvuruda bulunması, geri ödemeyi taahhüt etmesi gerekmektedir.

Köylü katkısı: Sosyal yardım niteliğindeki projelerde köyü katkısı aranmaz, ekonomik nitelikli olanlarda % 10 katkı gerekmektedir. Kooperatif projelerinde katkı % 10 – 25 arasındadır.

Yatırım projeleri orman köylerinde kurulmuş kooperatifler ve merkez birlikleri tarafından gerçekleştirilecektir. Kredilerin geri ödenmesinden kooperatif yöneticileri şahsen sorumlu tutulacaktır. Çoğu okuma yazma bilmeyen insanların, böyle bir endüstriyel ve ticari işletmeyi başarılı şekilde yönetmesi beklenemez. Batan işletmenin borçlarını üstlenecek kooperatif yöneticisi bulmak güç olacaktır. Orada yaşamak kaydıyla, kayyum gibi görevli bir profesyonel yönetici atanarak sorumlu tutulabilir.

Sağlıkçı, elektrikçi, çevirmen gibi kentli gönüllüler yönlendirilerek, kooperatif yönetimi, turistlerin ulaşımının sağlanması vb. konularda destek vermeleri sağlanabilir.

Kredi faizleri sübvansede edilmediği takdirde kârlı bir yatırım projesinin ortaya çıkması mümkün gözüküyor. Yönetmelikte sıralanan gelir kaynaklarından sağlanan paralarla hibe şeklinde yatırım yapılırsa sistem işleyebilir. Ancak ekonomi ile ilgili yatırımlar hibe kapsamına girmiyor. Düzeltilmesi uygun olur. Aksi halde sistem işlemez.

Doğrudan yardımlar toplumu hazırcılığa yöneltir. Yapılacak işlerin karar ve uygulama süreçlerinde paydaşların katılımını sağlamak gerekir. Hayvan ırklarının ıslahı, altyapının iyileştirilmesi, girdilerin tedariki gibi konularda dolaylı destek sağlanabilir.

Orman suçları

Orman suçlarına verilecek cezalar, Orman Kanunu'nun 91. - 114. maddelerinde belirtilmiştir. Hapis cezası, para cezası, suç esnasında kullanılan araç-gerece ve elde edilen ürünlere el konması (müsadere) şeklinde oldukça ağır cezalar söz konusudur.

Ağaç kesimi, orman açma ve işgalden, maden ocakları ve turistik tesislere kadar pek çok hususu kapsamaktadır. İzinsiz hayvan otlatmak da para cezası ödenmesini gerektirir.

Her konuda ağırlaştırıcı veya hafifletici sebepler belirtilmiş, bazı konularda Türk Ceza Kanununa gönderme yapılmıştır.

Akdeniz bölgesinde yapılan bir araştırmada 15 yıllık bir zaman diliminde işlenen suçların en fazlasını % 40 oranla açma, %21 oranla işgal ve faydalanma teşkil etmektedir. Bu durumun ana nedeninin tarım arazisi kıtlığı olduğu belirtilmiştir. Hayvan otlatma dahil edildiğinde oran % 74'e ulaşmaktadır. 550 suç kaydı içinde sadece 1 tek "yakma" suçu vardır (Özden, 2000: s.161). Sorunun kökeninde geçim sıkıntısı ve ekonomi yatmaktadır. Ormanın kıymetini en iyi orman köylüsü bilir, çünkü onlar için orman hayat demektir.

Ormancılık faaliyetleri hayvancılığı desteklemelidir.

Orman köylerinin ana geçim kaynağı hayvancılıktır. Orman içindeki ve dışındaki meraların pek çoğu büyükbaş hayvan yetiştiriciliğine ve koyunculığa uygun değildir. Makilik ve orman alanlarına en iyi uyum gösteren hayvan ırkı kıl keçisidir. Saanen keçileri verimli olmakla birlikte büyük ve sarkık memeli olduğundan çalı ve dikenler onları yaralar. Yetişen otlar, çalı ve ağaçların yaprak ve taze sürgünleri, tohumları ve tohum kapsülleri değerli birer yem kaynağıdır. Keçilerin, boyu 110 santimetreyi aşan fidanlara önemli bir zarar vermediği belirtilmektedir. Yeni ağaçlandırılan yerleri koruma altına alarak, orman içi meraların dönüşümlü bir biçimde otlatılması önerilmektedir. Keçileri ormanın düşmanı olarak görmeyip çözümün ana bileşenlerinden biri olarak kabul etmeliyiz.

Ağaçlandırma faaliyetlerinde yangına müsait olan ibreli ağaç cinsleri yerine; bol yapraklı, çiçeklerinde arılara yarayan nektar olan, toprakta azot biriktiren cinslere ve çabuk büyüyen cinslere yer verilmesiyle hayvancılık desteklenebilir.

Ekolojik ürünler

Orman köylülerinin gerekli ekipmanı ve yeterli parası olmadığı için kimyasal gübre ya da ilaç kullanmadığı bilinmektedir. Çoğu kez yerli tohum/çeşitler kullanılarak yetiştirilen bu ürünler lezzetli olduğu ve kirlenici unsurlar içermediği için makbuldür. Verimi düşük olsa bile yüksek fiyatla satılırsa kârlı olabilir. İyi bir pazarlama organizasyonu ile bu fiyatı ödemeye hazır tüketicilere ulaşmak mümkündür. "Toplum destekli tarım" modeli ile ön ödemeli alım yapılarak finansman da sağlanabilir.

Keçi sütü en makbul süttür. Son derece yüksek kaliteli peynir üretilebilir. Gezgin mandıralar kurularak sütün değerlendirilmesi düşünülebilir. Canlı hayvan satışı yerine kesimhane kurup, et, pastırma, kavurma gibi et ürünleri satışı yapılmalıdır.

Köy tavuğu, gezen tavuk yumurtası, çiçek ve çam balı aranan ürünlerdir. Gerekli izinler alınarak mantar, kuzu kulağı, dağ çileği, alıç, ahlat, böğürtlen, gövem, defne, mersin,

kuşburnu, kekik gibi ikincil orman ürünlerinin toplanması ve değerlendirilmesi yoluna gidilebilir.

Kültürel değerler korunmalıdır

Orman köylüleri, kökeni Orta Asya'ya kadar uzanan kadim bir kültürün temsilcileridir. Bu birikimin kayıt altına alınıp yaşatılması önemlidir. Bu kültürel öğelerin turizm açısından değerlendirilmesi gerekir. Halı kilim dokumacılığı korunmalı ve yaşatılmalıdır. Otantik giysiler, ev eşyaları, tarım araç gereçleri, kıl çadırlar sergilenmelidir. Geleneksel törenler, gösteri sanatları, müzik ve halk oyunları, insan ve hayvan tedavi yöntemleri, doğal ilaçlar, yiyecekler gibi değerler korunmalıdır.

İnsan kaynakları geliştirilmelidir.

Orman köylüleri doğaya saygılı, yeniliğe açık, girişimci ruhlu çalışkan insanlardır. Kendi eğitimleri ve finansman olanakları kısıtlıdır. Okuma odaları ve mesleki kurslar açılmasını istemektedirler. Çocuklarının okumasını arzu etmektedirler. Kadınlar ailenin karar alma süreçlerine katılmaktadır. Halı kilim dokumacılığı gibi el sanatlarıyla aile refahına katkı sağlayabilirler.

Turizm

Orman köylerinin yol standartları iyileştirilip gerekli tanıtım yapılırsa: doğa ve tarih turizmi, tarım turizmi, rafting, doğa yürüyüşleri, off road sürüş, yayla turizmi, mağaracılık, av turizmi, yörük şenlikleri gibi çok çeşitli seçenekler doğabilir.

YETKİ KARMAŞASI

Ormanlarımızın korunması, bakımı ve işletilmesinden birinci derecede sorumlu olan kurum, gerektiği gibi "Orman Bakanlığı" adıyla bir kaç defa kurulmuştur. Çevre ve Orman Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı adlarını da almıştır. Birçok defa Tarım Bakanlığı'na bağlı Orman Genel Müdürlüğü olarak işlev yapmıştır. Halen bu şekilde hizmet görmektedir. OGM, adeta ormana hapsolmuş durumdadır. Sorumluluğu taşımakta ama çoğu kez karar sürecinin dışında kalmaktadır. Orman yangınları sırasında iletişim kurmak üzere alıcı ve verici telsiz istasyonu kurulmasından, orman personeline verilecek silahın seçimine, ev, ahır gibi binaların yapı malzemesine kadar konular Cumhurbaşkanı tarafından karara bağlanacaktır. Nerelerin ormana katılacağı, yayla alanlarının yerinin ve sınırlarının belirlenmesi gibi kökten kararlar da söz konusudur. Eskiden Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) gerektiren işler, şimdi kestirim yoldan halledilmektedir. BKK'nın hükümetteki bütün bakanlar

tarafından imzalanması zorunludur. Kararın sakıncalı olabileceğini düşünen bir bakan konunun daha dikkatli incelenmesini sağlayabilir. Uzman bürokratlar devreye girer ve hata ihtimali azalır. Cumhurbaşkanlığı kararları ve Kanun Hükmünde Kararnamelerin dar bir kadro eliyle, ivedi hazırlandığı izlenimi doğuyor. Sonradan çıkarılan bazı karar ve kararnamelerle yapılan hatalar düzeltilmeye çalışılıyor.

Yargıtay tarafından verilen kararlarda savunma gibi gerekli haller dışında acele kamulaştırma kararı verilmesinin uygun olmadığı belirtilmesine karşın, yayla alanlarının saptanması ve düzenlemesinin acele kamulaştırma kararlarına dayandırılması yoluna gidilmektedir.

Orman sınırları dışına çıkarılan yerler Hazinesinin, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Belediyelerin eline geçmektedir. Buralara satılacak bir meta, kira getirecek bir mülk, imar sahasına girecek bir yer gözüyle bakılıyor.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın durumu tümenden çelişkilidir. Çevreyi korumak isterse kolayca arsa bulamaz, ahtapot gibi her yeri saran kentlere arsa temin etmeye yönelirse, tarım toprakları, meralar ve ormanlar elden gider. Yetkiler başka birimlerde olursa en azından bir denge kurma umudu olur. Orman Kanunu'nun 7 maddesinde Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü'ne görev düşmektedir.

2/B ARAZİLERİ İÇİN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

2/B alanlarının

- Yeniden ormanlaştırılacak yerler
- Mer'a, yaylak, kışlak gibi hayvancılıkta kullanılan yerler
- Bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik gibi bitkisel üretimde kullanılan ve kullanılmasında yarar bulunan yerler
- Bir yerleşim alanı ya da yapı topluluğu niteliğine dönüşen yerler olmak üzere kümelenilerek işlem yapılması önerilmektedir (Köktürk 2006).

Soruna, ortak özelliklere sahip bölgeler bazında yaklaşılmalıdır. Orman içi ve orman bitişiği köyler çok büyük farklılıklar göstermektedir (Coşgun, 2001; s.3).

Hayvancılıkta kullanılan yerlerin köy tüzel kişiliği adına tahsisi uygun olacaktır. Üçüncü maddede yer alanlar, orman köylülerine tahsis edilmelidir. Mülkiyet hakkı maliye hazinesi üzerinde kalmalı ve amacı doğrultusunda kullanılmalıdır. Özel mülkiyete konu olmayacağı ve miras yoluyla bölünemeyeceği açıklanmalıdır. Amacı dışında kullanıldığı saptanırsa, orman idaresine geri döneceği belirtilmelidir (Köktürk, 2006).

KAYNAKLAR

Başaran, Cansu; Kentsel Saçaklanmanın Tarım Arazisi Piyasasına Etkilerinin Analizi: Aydın İli Efeler İlçesi Örneği, (Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2019.

Bilgin, Fevzi; Ege Bölgesinde Tarımsal Amaçlar İçin Yasal Yollarla Orman Dışına Çıkarılan Alanların Kullanım Sorunları Üzerine Bir Araştırma, (Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2005.

Coşgun, Ufuk; Batı Karadeniz Bölgesi Orman İçi Köylerinin Kalkındırma Koşul ve Olanakları Üzerine bir Araştırma, (Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2001.

Çakır, Cengiz; Sarayköy Kuru ve Sulu Ziraat İşletmelerinin Ekonomik Etüdü, Tarım Ekonomisi Dergisi, Cilt 1, Sayı 2.

Engindeniz, Sait; Tire İlçesi Orman Köyleri Tarım İşletmelerinin Sosyo – Ekonomik Analizi, (Yüksek Lisans Tezi) Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 1993.

Giritlioğlu, Pelin Pınar, “Planlama Perspektifinden Orman Sınırları Dışına Çıkarılabilir Alanlar Sorunu: İstanbul Örneği”, **Planlama**, 2020; 30(2):198-220. doi:10.14744/planlama.2020.93695

Köktürk, Erdal; “Orman dışına çıkarılacak yerler ile ilgili öneriler”, Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi Dergisi, 2006/2 Sayı 95, s. 3-10.

OGM, (Orman Genel Müdürlüğü) Türkiye Orman Varlığı 2015, www.ogm.gov.tr

Özden, Sezgin; Ormaniçi Otlatmacılık Sisteminin Ekonomik Analizi ve Geliştirilme Olanakları, İst.Üni.Fen.Bil. Enstitüsü, (Doktora Tezi), Nisan 2000.

Şen, Adem; Orman Vasfını Yitirmiş Arazilerin Satışına Yönelik Düzenleme ve Uygulamaların Paydaşlar Yönünden Değerlendirilmesi: Ankara İli Kızılcahamam Örneği, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bil. Enst., 2020.

Tolunay, Ahmet; Sosyal Ormancılık ve Türkiye’deki Önemi, İst.Üni.Fen.Bil. Enstitüsü, (Doktora) Tezi, 1998.

Uğurcu, Vedat; Manisa İli Alaşehir İlçesinde Arazi Kullanım Durumu, Orman Kadastrosu 2/B Madde Uygulamasının Orman ve Tarım Arazilerine Etkilerinin İncelenmesi, Sosyo - Ekonomik Sonuçlarının Değerlendirilerek İrdelenmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Manisa Celal Bayar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Manisa 2018.